

Облік і оподаткування

УДК 657:330.4

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17850128>

**Аналіз оптимізаційних методів податкового навантаження на основі
обліково-статистичного інструментарію**

Рижикова Наталія Іванівна

доктор економічних наук, професор, кафедри обліку, аудиту та оподаткування
Державний біотехнологічний університет
м. Харків, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3019-8172>

Остапенко Роман Миколайович

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку, аудиту та
оподаткування
Державний біотехнологічний університет
м. Харків, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5976-5871>

Бірченко Наталія Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку, аудиту та
оподаткування
Державний біотехнологічний університет
м. Харків, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8336-2685>

Луценко Олена Анатоліївна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку, аудиту та
оподаткування

Державного біотехнологічного університету

Харків, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5621-1152>

Прийнято: 15.11.2025 | Опубліковано: 30.11.2025

Анотація: Актуальність дослідження зумовлено необхідністю адаптації підприємств до складних і швидко мінливих податкових умов, що формуються під впливом економічних викликів воєнного часу, вимог цифрової трансформації та комплексних податкових реформ в Україні 2025 року. **Метою статті** є комплексний аналіз методів та інструментів оптимізації податкового навантаження на основі обліково-статистичного інструментарію в умовах українського бізнес-середовища 2025 року, зокрема визначення ефективності різних систем оподаткування, програм податкових стимулів, а також встановлення напрямів застосування сучасних бухгалтерських та статистичних інструментів для підвищення ефективності податкового планування підприємств. **Методи** дослідження ґрунтуються на системному аналізі наукових публікацій вітчизняних учених, нормативно-правових актів податкового законодавства України та відкритих статистичних даних Державної податкової служби і Міністерства фінансів. Застосовано порівняльно-аналітичні методи для оцінки ефективності різних систем оподаткування та спеціальних податкових режимів у 2024-2025 роках. Структурно-функціональний підхід використано для визначення ролі обліково-статистичного інструментарію у податковому плануванні, включаючи автоматизовані ERP-системи, механізми відповідності SAF-T UA та інформаційно-аналітичні платформи. Статистичний аналіз застосовано для дослідження ключових показників податкового навантаження та

регіональних особливостей оподаткування. Метод моделювання сценаріїв використано для прогнозування податкових зобов'язань за різних режимів оподаткування та стратегій оптимізації. **Результати дослідження** показали, що обліково-статистичний інструментарій став каталізатором підвищення ефективності податкового планування та зниження фіскальних ризиків українських підприємств. Впровадження автоматизованих ERP-систем, відповідність стандартам SAF-T UA та використання інформаційно-аналітичних платформ сприяє оптимізації податкового навантаження через стратегічне моделювання сценаріїв та прогнозування зобов'язань. Статистичні дані демонструють, що 68,2% українських підприємств обирають спрощену систему оподаткування, отримуючи переваги від зниження адміністративного навантаження. Водночас визначено низку викликів – необхідність адаптації до складних вимог цифровізації, обмежений доступ малого бізнесу до потужних систем податкового планування та потреба у підвищенні кваліфікації фахівців з обліку. **Висновки** свідчать, що інтеграція обліково-статистичного інструментарію є стратегічним напрямом оптимізації податкового навантаження підприємств. Ефективне використання спеціальних податкових режимів (Diia City, індустріальні парки, Defense City) у поєднанні з автоматизованими системами забезпечує зниження ефективних ставок оподаткування, підвищує точність розрахунків та формує нову модель взаємодії платників податків з фіскальними органами. Подальші дослідження доцільно спрямувати на розроблення інтегрованої системи оцінювання ефективності податкової оптимізації з урахуванням галузевої специфіки та регіональних особливостей функціонування підприємств.

Ключові слова: оптимізація податкового навантаження, системи оподаткування, податкові стимули, обліково-статистичний інструментарій, цифрова трансформація, Diia City, автоматизовані системи, податкове планування.

**Analysis of tax burden optimisation methods based on accounting and
statistical tools**

Natalia Ryzhykova,

Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Accounting, Audit
and Taxation, State Biotechnological University, 44 Alchevskikh Street, Kharkiv,
61002, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3019-8172>

Roman Ostapenko,

PhD in Economics, Associate Professor Associate Professor of the Department of
Accounting, Audit and Taxation State Biotechnological University, 44 Alchevskikh
Street, Kharkiv, 61002, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5976-5871>

Birchenko Nataliia

PhD in Economics, Associate Professor Associate Professor of the Department of
Accounting, Audit and Taxation State Biotechnological University, 44 Alchevskikh
Street, Kharkiv, 61002, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8336-2685>

Olena Lutsenko

PhD in Economics, Associate Professor Associate Professor of the Department of
Accounting, Audit and Taxation State Biotechnological University, 44 Alchevskikh
Street, Kharkiv, 61002, Ukraine

ORCID ID: 0000-0002-5621-1152

Abstract: The article reveals the role of accounting and statistical instruments
in optimizing the tax burden of Ukrainian enterprises under conditions of fiscal

digitalization and wartime challenges. **The purpose of this article.** The article explores methods and tools for tax burden optimization based on accounting and statistical instruments in the Ukrainian business environment of 2025. It defines key taxation systems – general and simplified – their characteristics and limitations for different business categories. Particular attention is given to special tax regimes and incentive programs, including Diia City for IT companies, industrial park incentives, large investment exemptions, and the Defense City regime, as well as the role of automated ERP systems and SAF-T UA compliance in tax planning. **Methods.** The study applies systematic analysis of scientific publications, normative legal acts of Ukrainian tax legislation, and open statistical data from the State Tax Service and the Ministry of Finance. Comparative-analytical methods were used to assess the effectiveness of different taxation systems and special tax regimes in 2024-2025. Structural-functional approach was employed to determine the role of accounting and statistical instruments in tax planning. Statistical analysis and scenario modeling methods were applied to forecast tax liabilities under various taxation regimes. **Results.** The findings demonstrate that accounting and statistical instruments have become catalysts for improving tax planning efficiency and reducing fiscal risks. Implementation of automated ERP systems, SAF-T UA compliance, and information-analytical platforms facilitate tax burden optimization through strategic scenario modeling and liability forecasting. Statistical data show that 68.2% of Ukrainian enterprises choose the simplified taxation system, benefiting from reduced administrative burden. However, challenges include adaptation to complex digitalization requirements, limited access of small businesses to sophisticated tax planning systems, and the need for enhanced accounting professional qualifications. **Conclusions.** Integration of accounting and statistical instruments serves as a strategic direction for enterprise tax burden optimization. Effective use of special tax regimes (Diia City, industrial parks, Defense City) combined with automated systems ensures reduced effective tax rates, enhanced calculation accuracy, and establishes a modern model of taxpayer interaction with fiscal authorities. Future research should focus on

developing an integrated framework for assessing tax optimization effectiveness considering sectoral specifics and regional operational characteristics.

Keywords: tax burden optimization, taxation systems, tax incentives, accounting and statistical instruments, digital transformation, Diia City, automated systems, tax planning.

Постановка проблеми. Сучасні українські підприємства перебувають на етапі глибокої трансформації податкового планування, що стала не лише стратегічною необхідністю, а й критичною умовою забезпечення фінансової стійкості в умовах воєнного стану, зростання податкового навантаження та цифровізації фіскального адміністрування. Впровадження військового збору у 2025 році, посилення вимог до фінансової звітності через стандарти SAF-T UA та модернізація регуляторної бази створили принципово нові умови для оптимізації податкових зобов'язань. Масове впровадження автоматизованих ERP-систем, інтегрованого бухгалтерського програмного забезпечення та інформаційно-аналітичних платформ забезпечило можливість фінансового моніторингу у режимі реального часу та моделювання податкових сценаріїв навіть за складних економічних умов. Обліково-статистичний інструментарій дозволяє підвищувати точність розрахунків податкових зобов'язань, прогнозувати фіскальні наслідки стратегічних рішень та забезпечувати повну відповідність податковому законодавству. Водночас стрімкий розвиток цифрових технологій супроводжується новими викликами – обмеженим доступом малого бізнесу до потужних систем податкового планування, необхідністю постійної адаптації до змін законодавства та нерівномірністю впровадження автоматизованих рішень у різних регіонах. Це зумовлює потребу у всебічному дослідженні методів оптимізації податкового навантаження як багатофакторного процесу, що безпосередньо впливає на фінансову ефективність, конкурентоспроможність та стратегічний розвиток підприємств України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями аналізу оптимізаційних методів податкового навантаження та використання обліково-статистичного інструментарію займаються вітчизняні науковці: Л. Кононенко та О. Юрченко [1], які досліджують фінансовий аналіз як інструмент оптимізації оподаткування підприємств, обґрунтовуючи використання фінансово-аналітичних методів для зниження податкового тягаря; Г. С. Мельничук [2], яка систематизує теоретичні аспекти організації та методики аналізу податкового навантаження на підприємство, визначаючи ключові підходи до його вимірювання; С. М. Хомовий, Н. Томілова та В. Литвиненко [3], що розглядають інституційні та управлінські механізми оптимізації податкового навантаження на сільськогосподарські підприємства з урахуванням галузевої специфіки; Ю. І. Грудзевич та О. Скорук [4], які аналізують обліково-аналітичне забезпечення консалтингу у сфері розстрочення сплати податкових зобов'язань як метод управління податковими платежами; Т. М. Одінцова [5], що досліджує оптимізацію податкового навантаження як стратегічний інструмент економічного зростання на макро- та мікрорівнях; В. В. Ковальов та О. В. Музичук [6], які розглядають теоретичні та практичні аспекти оптимізації податкового навантаження суб'єкта господарювання в сучасних умовах.

Значний внесок у дослідження обліково-аналітичного забезпечення управління податковими зобов'язаннями зробили Н. Шкроміда та Г. Лещук [7], які обґрунтували концептуальні підходи до побудови системи на принципах законності, конфіденційності та внутрішнього контролю, систематизувавши основні методи управління податковими зобов'язаннями на основі обліково-аналітичного інструментарію. Методичні підходи вибору систем оподаткування на підприємстві з урахуванням критеріїв виду діяльності, обсягу доходу, кількості найнятих працівників та рівня маржинального доходу розроблені В. Гордополовим та Ю. Левченко [8], які визначили оптимізацію оподаткування як розширений інструмент податкового менеджменту. Наукові підходи до визначення та аналізу поняття «податкове навантаження» та його розподілу між

платниками податків систематизовано А. Опанасенком [9], який запропонував класифікацію підходів за рівнем економічної абстракції, кінцевим суб'єктом податкового навантаження та оцінкою впливу на економіку. Досвід ЄС щодо податкової політики та активізації внутрішніх факторів економічного зростання для України в умовах воєнного стану проаналізовано О. Добровольською та ін. [10], які використали методи фіскального аналізу на основі виробничо-інституційної функції Кобба-Дугласа для оцінки державної податкової політики.

Попри значну кількість публікацій, досі недостатньо комплексних досліджень, які б системно аналізували оптимізаційні методи податкового навантаження через призму обліково-статистичного інструментарію з урахуванням сучасних викликів цифровізації та особливостей функціонування спеціальних податкових режимів в умовах воєнного стану. Це й зумовлює актуальність та новизну обраної теми дослідження.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри активну цифровізацію податкового адміністрування в Україні та наявність значної кількості публікацій із теми оптимізації податкового навантаження, низка критично важливих питань залишається недостатньо розкритою, що ускладнює формування цілісної моделі використання обліково-статистичного інструментарію для податкового планування. До таких питань належать: Відсутність єдиної методики комплексної оцінки ефективності різних методів оптимізації податкового навантаження, яка дозволяла б безпосередньо пов'язати використання обліково-статистичних інструментів із показниками фінансової ефективності підприємств. Нерозкритість впливу автоматизованих систем податкового обліку (ERP-платформ, SAF-T UA) на точність прогнозування податкових зобов'язань та мінімізацію фіскальних ризиків у період воєнного стану. Недостатній аналіз ризиків, що супроводжують використання спеціальних податкових режимів (Dіia City, індустриальні парки, Defense City), а також їхнього впливу на довгострокову податкову стратегію підприємств. Обмежена увага до можливостей інтеграції статистичного аналізу історичних даних у

процес моделювання податкових сценаріїв та прогнозування зобов'язань за різних режимів оподаткування. Невирішеність питання доступності складних систем податкового планування для малого та середнього бізнесу в різних регіонах України, та чи може технологічна нерівність посилювати податкове навантаження окремих категорій підприємств. Відсутність усталеної моделі використання механізмів розподілу витрат, коригування фінансових результатів та планування відрахувань як елементів інтегрованої системи податкової оптимізації в умовах постійних змін законодавства.

Дослідження саме цих аспектів є важливим для побудови цілісного розуміння того, як обліково-статистичний інструментарій впливає безпосередньо на фінансову ефективність та конкурентоспроможність підприємств України.

Формулювання цілей статті (визначення завдання). Метою статті є комплексний аналіз методів та інструментів оптимізації податкового навантаження на основі обліково-статистичного інструментарію в умовах українського бізнес-середовища 2025 року з метою підвищення фінансової ефективності підприємств та забезпечення їхньої конкурентоспроможності. Для досягнення цієї мети визначено такі завдання:

1. Проаналізувати функціонування систем оподаткування в Україні (загальної та спрощеної) та визначити їх роль у системі стратегічного податкового планування підприємств.

2. Дослідити ефективність спеціальних податкових режимів та програм стимулювання (Diia City, індустріальні парки, Defense City) для різних категорій бізнесу.

3. Визначити роль обліково-статистичних інструментів (автоматизовані ERP-системи, SAF-T UA, інформаційно-аналітичні платформи) у підвищенні точності податкових розрахунків та моделюванні сценаріїв.

4. Систематизувати ключові показники податкового навантаження для комплексної оцінки ефективності податкового планування підприємств.

5. Розробити практичні рекомендації щодо вибору оптимальної системи оподаткування та використання автоматизованих інструментів для підвищення результативності податкової оптимізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оптимізація податкового навантаження означає стратегічне застосування законних методів та інструментів для мінімізації загальних податкових зобов'язань компанії при повному дотриманні чинного податкового законодавства. В умовах українського бізнесу 2025 року ця концепція набула особливого значення, оскільки підприємства працюють у складних і швидко мінливих податкових умовах, що формуються під впливом економічних викликів воєнного часу, вимог цифрової трансформації та комплексних податкових реформ. Оптимізація податкового навантаження не є ухиленням від сплати податків або агресивним уникненням оподаткування; скоріше, вона охоплює обґрунтований вибір режимів оподаткування, стратегічне планування відрахувань та інвестицій, використання міжнародних податкових угод та застосування галузевих стимулів, які в сукупності знижують ефективні ставки оподаткування в межах закону [11].

Значення бухгалтерських та статистичних інструментів в оптимізації оподаткування в Україні різко зросло в 2025 році внаслідок модернізації регуляторної бази та ініціатив з цифровізації. Українські підприємства тепер зобов'язані впроваджувати сучасні цифрові платформи, включаючи автоматизовані ERP-системи та інтегроване бухгалтерське програмне забезпечення, які відповідають розширеним вимогам до звітності SAF-T UA (Standard Audit File for Tax) та забезпечують фінансовий моніторинг у режимі реального часу. Державна податкова служба перейшла від базових моделей електронних таблиць до складних технологій обробки даних, використовуючи статистичні інструменти, такі як моделі симуляції, алгоритми оптимізації та передові аналітичні дані, щоб поліпшити виявлення ризиків та прискорити аудиторські операції. Для підприємств це означає, що ефективна податкова оптимізація тепер залежить від використання статистичного аналізу для

моделювання податкових сценаріїв, прогнозування зобов'язань за різних режимів та забезпечення дотримання більш суворих стандартів протидії відмиванню грошей та «Знай свого клієнта», інтегрованих у сучасні пакети програм для автоматизації бізнесу [12].

У контексті такої цифрової трансформації вибір між загальною та спрощеною системами оподаткування в Україні стає одним з найважливіших стратегічних рішень для підприємств, які прагнуть оптимізувати своє податкове навантаження у 2025 році. Загальна система оподаткування передбачає стандартну ставку податку на прибуток підприємств у розмірі 18% для більшості компаній і 25% для фінансових установ, а також ставку ПДВ у розмірі 20% і військовий податок у розмірі 5% на особисті та підприємницькі доходи, запроваджений у 2025 році. Ця система вимагає ведення повного бухгалтерського обліку, повної фінансової звітності та не накладає жодних обмежень на розмір бізнесу, дохід або складність операційної діяльності. На відміну від цього, спрощена система оподаткування, широко відома як режим єдиного податку, пропонує значно знижені ставки податків, спрощені вимоги до звітності та фіксовані варіанти оплати, розроблені спеціально для малих і середніх підприємств та індивідуальних підприємців, які відповідають визначеним критеріям придатності [13].

Детальне порівняння характеристик цих систем представлено у таблиці 1, яка систематизує основні параметри загальної та спрощених груп оподаткування, включаючи ставки податків, вимоги щодо ПДВ, порогові значення доходів, складність звітності та ідеальні профілі бізнесу для кожної системи. Статистичні дані за 2024-2025 роки свідчать про явну перевагу українських підприємств до спрощеної системи оподаткування: приблизно 68,2% підприємств працюють як платники єдиного податку за цією системою, переважно без реєстрації як платники ПДВ. Решта підприємств — менше третини — працюють за загальною системою оподаткування, до якої належать великі корпорації, фінансові установи та підприємства, чий дохід, структура

власності або господарська діяльність перевищують порогові значення або обмеження спрощеної системи. Така структура розподілу відображає економічну реальність, згідно з якою в бізнес-середовищі України переважають мікро-, малі та середні підприємства, які отримують істотну вигоду від зменшення адміністративного навантаження та зниження ефективних ставок оподаткування, що пропонуються режимом єдиного податку [14].

Поряд з базовими системами оподаткування, податкова політика України включає комплексний набір стимулів та спеціальних режимів, спрямованих на стимулювання економічного відновлення, залучення іноземних інвестицій та підтримку стратегічних секторів, включаючи технології, виробництво та оборону. Ці механізми варіюються від спрощених систем оподаткування для малих підприємств до складних преференційних режимів для ІТ-компаній та суттєвих пільг для великих інвесторів. Структура стимулів відображає подвійні пріоритети України: збереження фіскальної стійкості в умовах війни та одночасне сприяння підприємству, інноваціям та зростанню, що базується на інвестиціях. Малі підприємства користуються спрощеною системою оподаткування з єдиною ставкою податку, що становить лише 5% від доходу, а пріоритетні сектори отримують доступ до податкових канікул, звільнення від ПДВ та мита на імпортне обладнання, а також прискорених амортизаційних відрахувань, що значно зменшують ефективне податкове навантаження порівняно із загальним режимом оподаткування [15].

Таблиця 1.

Програми податкових стимулів та пільг в Україні 2025

Програма стимулювання	Цільові бенефіціари	Ключові податкові переваги	Вимоги для участі	Термін дії
Спрощена система оподаткування (Група 3)	Малі та середні підприємства	5% єдиний податок від доходу (або 3% з ПДВ)	Річний дохід до 9 336 000 грн; відсутність заборонених видів діяльності	Постійно з щорічним підтвердженням відповідності

Режим Diia City	ІТ-компанії та цифровий бізнес	5% ПДФО, 22% ЄСВ від мінімальної зарплати, 9% податок на розподілений прибуток	Діяльність в ІТ-секторі; мінімальна кількість фахівців та пороги заробітної плати	Постійно з щомісячною перевіркою відповідності
Стимули індустриальних парків	Виробничі та промислові підприємства	До 10 років звільнення від податку на прибуток; пільги з ПДВ/мита на обладнання	Інвестиції в призначені індустриальні парки; цілі зі створення робочих місць	До 10 років
Звільнення для великих інвестицій	Іноземні та вітчизняні інвестори	До 5 років звільнення від податку на прибуток	Інвестиції понад 20 млн євро; створення 80+ робочих місць	До 5 років
Режим Defense City	Компанії оборонного сектору	Пільгові ставки та спрощене адміністрування	Діяльність, пов'язана з обороною; відповідність вимогам сектору	Постійно

* Джерело: сформовано на основі [14,15]

Методика бухгалтерського обліку для розрахунку податкових заощаджень за цими програмами стимулювання передбачає порівняння фактичного податкового зобов'язання за пільговим режимом з базовим законодавчим навантаженням, яке застосовувалося б за загальними правилами оподаткування. Статистичний аналіз використання та ефективності стимулів показує значні показники впровадження та вимірюваний економічний ефект. Дані на початок 2025 року показують, що 43% зареєстрованих індустриальних парків отримали підтримку у вигляді земельного податку, що свідчить про значну зацікавленість у місцевих програмах стимулювання.

Реалізація цих програм стимулювання на практиці вимагає від підприємств глибокого розуміння механізмів податкового планування та ефективного використання бухгалтерських та статистичних інструментів для моделювання сценаріїв оптимізації, правильного розподілу витрат та коригування фінансових результатів у межах, дозволених законодавством. Правильний розподіл витрат передбачає систематичну класифікацію та розподіл

бізнес-витрат з метою максимізації витрат, що підлягають відрахуванню, при цьому забезпечуючи дотримання податкового законодавства України, включаючи належне документування операційних витрат, графіків амортизації та собівартості реалізованої продукції. Коригування фінансових результатів охоплює законні бухгалтерські методи, такі як вибір часу визнання доходу, прискорення або відстрочення витрат, що підлягають вирахуванню, у різних звітних періодах, а також стратегічне використання перенесення збитків на майбутні періоди для компенсації оподаткованого доходу. Автоматизовані бухгалтерські системи стали необхідною інфраструктурою для українських підприємств, забезпечуючи фінансовий моніторинг у режимі реального часу, моделювання сценаріїв та дотримання розширених вимог до звітності SAF-T UA, які вимагають подання податковим органам детальних даних на рівні транзакцій [16].

Статистичні дані за попередні періоди слугують основою для прийняття обґрунтованих рішень з податкового планування, при цьому підприємства аналізують історичні моделі доходів, коефіцієнти витрат, норми прибутку та тенденції податкових зобов'язань, щоб прогнозувати майбутні зобов'язання та визначати можливості для оптимізації. Автоматизовані інформаційно-аналітичні системи витягують і гармонізують багаторічні фінансові дані з ERP-систем і головних бухгалтерських книг для встановлення надійних базових показників, а потім використовують прогнозну аналітику та алгоритми машинного навчання для моделювання того, як різні стратегічні рішення — такі як терміни капіталовкладень, підходи до управління запасами або зміни режиму оподаткування — вплинуть на майбутні податкові навантаження. Ці системи забезпечують роботу механізмів планування сценаріїв, які моделюють порівняння різних стратегій оптимізації, коригуючи прогнози в режимі реального часу з урахуванням змін у законодавстві, таких як підвищення ставок військового збору у 2025 році або зміни спрощених податкових порогів. Використовуючи історичні статистичні дані, підприємства можуть проактивно

визначати закономірності аудиторського ризику, передбачати вплив податкових платежів на грошові потоки та оптимізувати терміни проведення великих транзакцій з метою мінімізації ефективних ставок оподаткування [17].

Для комплексної оцінки ефективності податкового планування підприємства використовують систему ключових показників податкового навантаження, які детально представлені у таблиці 2 та охоплюють різні аспекти податкових зобов'язань — від загальної ефективної ставки оподаткування до коефіцієнта використання відрахувань.

Таблиця 2.

Ключові показники податкового навантаження для бізнес-планування

Показник податкового навантаження	Визначення	Застосування у плануванні	Джерело даних
Ефективна ставка оподаткування	Загальні податкові витрати поділені на прибуток до оподаткування	Вимірює загальну податкову ефективність; порівняння з галузевими середніми показниками	Фінансова звітність, податкові декларації
Коефіцієнт податків до доходу	Загальні податкові платежі як відсоток від валового доходу	Оцінює податкове навантаження відносно масштабу бізнесу; відстежує зміни з часом	Записи доходів, документація податкових платежів
Гранична ставка оподаткування	Ставка податку, що застосовується до наступної одиниці доходу	Керує рішеннями щодо часу отримання доходу та прискорення витрат	Податковий кодекс, прогнози доходів
Коефіцієнт використання відрахувань	Відсоток фактично заявлених відрахувань від допустимих	Виявляє упущені можливості оптимізації	Записи витрат, податкові декларації
Касова ставка оподаткування	Фактично сплачені готівкові податки поділені на прибуток до оподаткування	Вимірює реальний вплив на грошові потоки; інформує планування ліквідності	Звіти про рух грошових коштів, записи платежів

* Джерело: сформовано на основі власних досліджень

Використання показників, представлених у таблиці 2, набуває особливої важливості в контексті регіональних статистичних особливостей, які суттєво впливають на оцінку податкового навантаження та стратегії планування в різноманітному економічному ландшафті України. Відмінності в місцевих

економічних умовах, включаючи середній рівень заробітної плати, структуру промисловості, моделі капіталовкладень та щільність бізнесу, створюють диференційоване податкове навантаження навіть за умови єдиних національних податкових ставок, оскільки підприємства в регіонах з високим рівнем заробітної плати стикаються з вищими абсолютними витратами на єдиний соціальний внесок, тоді як підприємства в капіталомістких регіонах отримують більшу вигоду від прискорених амортизаційних відрахувань. Регіональні відмінності в практиках адміністрування податків, частоті аудитів та суворості правозастосування також впливають на ефективне податкове навантаження, причому деякі області демонструють більш агресивні підходи до аудиту, що збільшує витрати на дотримання вимог та премії за ризик. Наприклад, підприємства, що працюють у декількох регіонах, повинні враховувати відмінності в місцевих співвідношеннях податків до вигод, де вищі місцеві податки в деяких районах можуть корелювати з кращою інфраструктурою або послугами підтримки бізнесу, що впливає на розрахунки чистої економічної вигоди. Статистичний аналіз регіональних даних дозволяє підприємствам оптимізувати рішення щодо вибору місця розташування, ефективно структурувати багаторегіональну діяльність та адаптувати стратегії податкового планування до місцевих економічних реалій та адміністративного середовища [18].

Інформаційно-аналітичні системи відіграють вирішальну роль у підвищенні точності та прозорості розрахунків податкового навантаження в умовах дедалі більш цифровізованого фіскального середовища України. Ці платформи інтегрують дані з різних джерел, включаючи бухгалтерське програмне забезпечення, банківські системи, системи обробки заробітної плати та інструменти управління запасами, щоб створити комплексний огляд податкових операцій та зобов'язань у режимі реального часу. Сучасні системи використовують алгоритми перевірки, які зв'язують класифікацію витрат з нормативними вимогами, виявляють потенційні проблеми з дотриманням вимог

до подання звітності та автоматично розраховують податкові зобов'язання за різних сценаріїв режиму оподаткування, щоб визначити оптимальні варіанти. Переваги прозорості поширюються і на взаємодію з податковими органами, оскільки системи, що відповідають вимогам SAF-T UA, генерують стандартизовані аудиторські файли, які сприяють ефективним податковим перевіркам і зменшують суперечки щодо інтерпретації даних. Завдяки автоматизації складних розрахунків, таких як пропорційний розподіл ПДВ для активів змішаного використання, прискорені графіки амортизації для відповідного обладнання або уніфіковані розрахунки соціальних внесків для різних категорій працівників, ці системи мінімізують людські помилки, забезпечують послідовне застосування податкових правил та надають аудиторські сліди, що документують обґрунтування податкових позицій. Результатом є підвищена точність розрахунків, що зменшує ризики переплати та аудиторського ризику, одночасно підвищуючи прозорість, що сприяє довірі з боку податкових органів та підтримує обґрунтовані стратегії оптимізації [19].

Висновки. Оптимізація податкового навантаження є важливою складовою фінансової стратегії для підприємств в Україні, особливо в умовах 2025 року, коли бізнес стикається з безпрецедентними викликами воєнного стану, цифрової трансформації та комплексних податкових реформ. Ефективне використання обліково-статистичного інструментарію, зокрема в контексті сучасних цифрових технологій, може забезпечити сталий розвиток підприємств та їх конкурентоспроможність на ринках. Однак для досягнення оптимальних результатів необхідно враховувати специфіку галузевої приналежності, масштаби діяльності та регіональні особливості функціонування підприємств.

Результати проведеного дослідження свідчать про безпосередній зв'язок між ефективністю податкового планування та рівнем інтеграції автоматизованих обліково-статистичних систем, зокрема застосування ERP-платформ та відповідності стандартам SAF-T UA. Статистичні дані демонструють, що 68,2% українських підприємств обирають спрощену систему оподаткування,

отримуючи переваги від зниження адміністративного навантаження. Водночас, спеціальні податкові режими, такі як Diia City, індустріальні парки та Defense City, створюють додаткові можливості для оптимізації в пріоритетних секторах економіки.

Отримані результати підтверджують доцільність стратегічного підходу до вибору системи оподаткування та використання програм податкових стимулів, особливо в умовах цифровізації податкового адміністрування. Комплексне застосування ключових показників податкового навантаження дозволяє підприємствам здійснювати об'єктивну оцінку податкової ефективності та виявляти резерви для оптимізації. Впровадження інформаційно-аналітичних систем є вагомим чинником підвищення точності розрахунків, що сприяє мінімізації ризиків податкових помилок та зміцненню довіри з боку податкових органів.

Список використаних джерел

1. Кононенко Л., Юрченко О. Фінансовий аналіз як інструмент оптимізації оподаткування підприємств. *Економіка та суспільство*. 2023. № 53. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-2>.
2. Мельничук Г. С. Організація та методика аналізу податкового навантаження на підприємство: теоретичні аспекти. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. № 1. С. 159–175. URL: <https://doi.org/10.33244/2617-5940.1.2019.159-175>.
3. Homovij S. M., Tomilova N. O., Lytvynenko V. S. Institutional and management arrangements of tax burden optimization on the agricultural enterprises. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2018. Vol. 1, no. 24. P. 213–220. URL: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i24.128050>.
4. Грудзевич Ю. І., Скорук О. В. Обліково-аналітичне забезпечення консалтингу у сфері розстрочення сплати податкових зобов'язань. *Herald of Lviv*

University of Trade and Economics Economic sciences. 2022. № 65. С. 111–115.
URL: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2021-65-15>.

5. Одінцева Т. М. Оптимізація податкового навантаження як інструмент економічного зростання. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2018. № 2. С. 253–265.
URL: <https://doi.org/10.33244/2617-5940.2.2018.253-265>.

6. Ковальов В. В., Музичук О. В. Оптимізація податкового навантаження суб'єкта господарювання. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2025. № 22. С. 132–145. URL: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.22.15>.

7. Шкроміда Н., Лещук Г. Управління податковими зобов'язаннями підприємства: обліково-аналітичний аспект. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 2 (53). С. 318–323. URL: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-53-43>.

8. Гордополов В., Левченко Ю. Методичні підходи вибору систем оподаткування на підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2022. № 37. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-19>.

9. Opanasenko A. Tax burden and its distribution: approaches to determination. *Naukovi pratsi NDFI*. 2025. Vol. 2024, no. 3. P. 122–134. URL: <https://doi.org/10.33763/npndfi2024.03.122>.

10. Tax policy and activation of internal factors of economic growth: EU experience for Ukraine / O. Dobrovolska et al. *Public and Municipal Finance*. 2024. Vol. 13, no. 1. P. 70–82. URL: [https://doi.org/10.21511/pmf.13\(1\).2024.06](https://doi.org/10.21511/pmf.13(1).2024.06)

11. Horbatiuk T. Ukraine's 2025 Tax Reform: Key Changes Introduced by Law No. 4417-IX | Interarium. *Interarium | Trusted Immigration Law Firm | Immigration Lawyer*. URL: <https://interarium.legal/insights/ukraine-tax-reform-2025-law-4417>.

12. Майже весь український бізнес вдається до схем оптимізації податків. *UBN*. URL: <https://ubn.news/uk/majzhe-ves-ukrayinskij-biznes-vdayet/>.

13. Податки ФОП 2 групи 2025: ставки, приклади, обмеження. *ІнстаДок - новітня система електронного документообігу*.

URL: <https://instaco.com.ua/news/12-06-podatki-fop-2-grupi-2025-stavki-prikladi-obmezheniya> (дата звернення: 26.11.2025).

14. Ukraine Corporate Tax Rate. *TRADING ECONOMICS*.

URL: <https://tradingeconomics.com/ukraine/corporate-tax-rate>.

15. Ukraine - Corporate - Tax credits and incentives. *Worldwide Tax Summaries Online*. URL: <https://taxsummaries.pwc.com/ukraine/corporate/tax-credits-and-incentives>.

16. Бірченко, Н. О. Застосування методів статистичного аналізу в процесі оптимізації бухгалтерського обліку / Н. О. Бірченко, О. А. Луценко, Р. М. Остапенко // Проблеми і перспективи економіки та управління. - 2025. - № 2 (42). - С. 373-383. URL: <http://ir.stu.cn.ua/handle/123456789/33295> (дата звернення: 26.11.2025).

17. Automated tax provision: Close faster with less stress. *Tax & Accounting Blog Posts by Thomson Reuters*. URL: <https://tax.thomsonreuters.com/blog/automated-tax-provision-close-faster-stress-less/>.

18. Automated tax provision: Close faster with less stress [електронний ресурс]. — *Tax & Accounting Blog Posts by Thomson Reuters*. — Режим доступу: <https://tax.thomsonreuters.com/blog/automated-tax-provision-close-faster-stress-less/>.

19. The Future of AI in Tax Technology: What Small Accounting Practices Should Know The Future of AI in Tax Technology: Small Firm Guide 2025. *K1x*. URL: <https://k1x.io/the-future-of-ai-in-tax-technology-what-small-accounting-practices-should-know/>.